Kaasrahastanud Euroopa Liit

Eesti tuleviku heaks

# VÕTA kasutamine mikrokvalifikatsioonides

## Juhend ja head praktikad.

**Koostanud Einike Pilli**

Käesolev juhend on loodud eesmärgiga selgitada VÕTA ehk varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise kasutamise võimalusi mikrokvalifikatsioonides. Täiskasvanute koolituse seadus (edasipidi: TäKS) § 1, lg 5 loob õigusliku konteksti mikrokvalifikatsioonidele järgmiselt: “Mikrokvalifikatsioon on täienduskoolitusel omandatud, tõendatud ja tunnustatud teadmiste ning oskuste kogum, mis vastab tööturu või ühiskonna vajadustele. Rakenduskõrgkoolid ja ülikoolid (edaspidi *kõrgkoolid*) võivad nimetada mikrokvalifikatsiooni mikrokraadiks, kui kõrgharidustaseme õppeained moodustavad mikrokraadi õppekava mahust vähemalt poole.” § 12, lg 1 sätestab, et mikrokvalifikatsiooniõppe maht on 5 kuni 30 ainepunkti. 1. septembriks 2025 pidid kõik mikrokvalifikatsioonide pakkujad vastama TäKSi nõuetele.

Samas kirjeldatakse mikrokvalifikatsioonide tunnuseid ning lisatakse, et "kõrgkoolid ja kutseõppeasutused võivad mikrokvalifikatsiooni andmisel arvestada varasemaid õpinguid ja töökogemust vastavalt kõrgharidusseadusele ning kutseõppeasutuse seadusele." (§ 12, lg 4) Viimasest lähtuvalt **ongi see juhendmaterjal loodud tasemeõppe asutustele ehk kõrg- ja kutsekoolidele selgitamaks, kuidas kasutada VÕTA protsessi mikrokvalifikatsioonides**.

TäKSi § 12 sätestatakse, et "Mikrokvalifikatsioone on võimalik koguda ja kombineerida, et formaalõppes tõendada kvalifikatsiooni omandamist või kutsetunnistuse saamist." (lg 3). Vaatamata õiguslikule võimalusele **ei keskenduta käesolevas materjalis sellele, kuidas mikrokvalifikatsioone omavahel kombineerida tasemeõppe õppekavaks või kasutada kutsetunnistuse saamiseks**. Samas on võimalik käesolevast materjalist ka selle tarvis vajalikke järeldusi teha ning materjali lõpuosas pakume mõned ideed.

Materjal on loodud **vastavaks ülesandeks kokku kutsutud töögrupi** arutluste põhjal ja nende poolt valideeritud. Töögruppi kuulusid Mari-Liis Lind (TLÜ, õppeasutuste esindaja), Aimi Püüa (Kutsekoda), Ingrit Kera, Janne Pukk, ja Külli All (HTM), Katrin Maack (HAKA) ning töö teostaja poolt kolm eksperti: Marin Johnson, Mai Timmi ja Einike Pilli. Viimane neist on materjali kokku kirjutanud.

Töörühm kogunes kolmel korral 2026. aasta juunikuust alates. Muuhulgas kaardistati ka rahvusvahelist kogemust, mis näitab, et mikrokvalifikatsioonide ja VÕTA seosed on alles kujunemas. Nelja riigi – Iirimaa, Hollandi, Soome ja Islandi – võrdlevast kaardistusest järeldub: mikrokvalifikatsioone kasutatakse varasema õppe tõendina sagedamini kui VÕTA-t mikrokvalifikatsiooniõppesse sisenemiseks või selle osade arvestamiseks. Viimased otsused on sageli jäetud õppeasutuste otsustada. Eesti kogemus VÕTA ja mikrokvalifikatsioonidega on alles tekkimas ja loodame, et see juhend aitab kogu protsessi läbimõeldusele, seaduspärasusele ja kvaliteedile kaasa, õppijakeskusest rääkimata.

**Käesolev materjal jaguneb kahte osasse.** Kõigepealt kirjeldame seda, mis on kõigile ühtmoodi siduv ja ühiselt kokku lepitud ning siis anname soovitused nendeks praktikateks ja regulatsioonideks, mis jäävad iga õppeasutuse enda otsustada. Viimaste puhul toetutakse nii Eesti kui ka välismaistele parimatele praktikatele.

# Esimene osa. VÕTA kõigile ühtmoodi rakendamiseks

TäKSi järgi võivad kõrgkoolid ja kutseõppeasutused mikrokvalifikatsiooni andmisel arvestada varasemaid õpinguid ja töökogemust, st et nad võivad kasutada VÕTAt mikrokvalifikatsiooniõppesse sisenemise nõuete täitmisel. Selleks tuleb lähtuda vastavatest regulatsioonidest, milleks on kõrgharidusseadus ning kutseõppeasutuse seadus.

Samuti tuleb lähtuda VÕTA hindaja juhendmaterjalis kirjeldatud VÕTA põhimõtetest.

Need on järgmised:

- eesmärgipärasus
- taotleja vajadustest lähtumine
- taotlejale vabatahtlik
- usaldusväärne korraldus ja metoodika
- kompetentsed hindajad ja nõustajad
- hindamispõhimõtted on üheselt mõistetavad
- VÕTA kvaliteeti arendatakse süsteemselt

Igal tasemeõppe õppeasutusel on kas eraldi dokumendis või mõne suurema dokumendi alaosas reguleeritud VÕTA rakendamise protsess. Seoses mikrokvalifikatsioonide seadusliku reguleerimisega peavad selles olema kirjeldatud ka mikrokvalifikatsioonides VÕTA kasutamise võimalused, tingimused, hindamisprotsess, hind jm.

VÕTA protsessis kasutatakse kahte peamist taotluse tüüpi: dokumendipõhine ja eneseanalüüsipõhine taotlus koos tõendusmaterjalidega. Esimene on lihtsam, sest selles võrreldakse varem hinnatud formaal- või mitteformaalõpinguid taotletavate õppeainete või moodulitega. Eneseanalüüsipõhine taotlus sobitub juhtudel, kui varem õpitut pole hinnatud või need ei ole hästi formaalse info põhjal võrreldavad sellega, mida taotletakse. Lisaks kirjalikele taotlustele – olgu need siis dokumendi- või eneseanalüüsipõhised – kasutatakse vajadusel taotlejate hindamist erinevate hindamismeetodite abil, millest intervjuu on üks levinumaid, aga kasutada võib ka praktilist tööd, juhtumianalüüsi ja muud.

Rohkem võib VÕTA kohta lugeda materjali lõpus olevast kirjandusest.

# Teine osa. VÕTA rakendamine mikrokvalifikatsioonides: heade praktikate soovitused

Järgnev alajaotus keskendub teemadele, mille üle tuleb igal õppeasutusel mõelda, kuid võimalikud on mitmed valikuvariandid ja otsused. Esitame need loetavuse huvides küsimustena. Terminoloogiliselt kasutame järgnevas osas terminit "õppeaine" nii, nagu see on omane kõrgkoolidele, arvestades, et kutsehariduse õppekavas nimetatakse sellele

vastavat sisuühikut mooduliks. (Kokkuleppeliselt võib kutseõppeasutuses VÕTA puhul arvestamine toimuda ka sisuteema tasandil.)

Peatume järgnevatel küsimustel:

1. Kuidas toimub VÕTA taotlemisprotsess mikrokvalifikatsioonide puhul ja kes on hindajad?
2. Kuidas saab VÕTAt kasutada mikrokvalifikatsioonide puhul õpingute alustamise nõuete täitmiseks?
3. Kuidas käsitleda enne seaduse regulatsiooni läbitud mikrokvalifikatsioone?
4. Kuidas arvestada väljaspool Eestit omandatud pädevusi ja kompetentsusi?
5. Kuidas kasutada kutsetunnistusi VÕTA taotluse tõendusmaterjalina?
6. Kuidas korraldada VÕTA nõustamist mikrokvalifikatsioonides õppijatele?
7. Kuidas toimub VÕTA taotluse eest tasumine mikrokvalifikatsiooni puhul?
8. Kuidas arvestatakse mikrokvalifikatsioone tasemeõppe õppekava täitmiseks?

Järgnevalt vaatame neid küsimusi ükshaaval.

## 1. Kuidas toimub VÕTA taotlemisprotsess mikrokvalifikatsioonide puhul ja kes on hindajad?

Vastus sellele küsimusele sõltub oluliselt õppeasutuse suurusest. Suurematesõppeasutustes võib VÕTA protsess, sh selle kasutamine mikrokvalifikatsioonides, olla erinevates teaduskondades ja instituutides erinevalt reguleeritud. Väiksematesõppeasutustes on ilmselt tark tasemeõppe ja täienduskoolituse VÕTA protsessid ühtlustada, et töökoormust reguleerida. Samuti võib arvata, et väiksemates õppeasutustes on kõigil töötajatel parem ülevaade õppekavagruppidest ning nendega seotud mikrokvalifikatsioonidest. Suurematesülikoolides ja kutseõppeasutustes võib VÕTA protsesside valikuid aga teadus- ja osakondade kaupa diferentseerida.

VÕTA taotlusprotsess ning VÕTA kaudu esitatu hindamine tasub teha võimalikult lihtsaks ja läbipaistvaks. Kui mikrokvalifikatsioonide õppijad on õppeinfosüsteemides (nt rakenduskõrgkooli ja kutseõppeasutused keskkonnas "Tahvel") registreeritud, saavad nad VÕTA taotluse esitada sinna. Loogiline on kasutada tasemeõppega samu taotlusvorme ning meetodeid taotluste ja esitatud tõendusmaterjalide hindamiseks. Samuti on soovitav otsustada, kas mikrokvalifikatsioonidega seotud VÕTA taotlusi saab esitada aastaringselt või on selleks mingid tähtajad. Kindlasti aitavad neid otsuseid teha seni saadud tasemeõppe VÕTA kogemused.

Kuna mikrokvalifikatsiooni läbitakse tavaliselt lühikese perioodi jooksul, tuleb läbi mõelda ka ajaraam, näiteks küsimused: Millal esitatud taotlused mahuvad veel aktsepteeritud ajaaknasse, kui kiiresti tuleks neid hinnata jm? Vastused sõltuvad korraga nii mikrokvalifikatsioonide ajalisest kestvusest kui ka õppeasutuse VÕTA protsessi pikkusest.

Hindamise korralduses tuleb otsustada, kas kasutatakse sama VÕTA komisjoni, mis tasemeõppe puhul, või moodustatakse selleks eraldi komisjon. Kui õppeasutus pakub mikrokvalifikatsiooni õppekavarühmas või -grupis, milles tal õppeõigust või õppe läbiviimise õigust pole ning mikrokvalifikatsiooni hinnatakse eraldi HAKA ehk Eesti Hariduse

Kvaliteediagentuuri poolt,  siis tuleb VÕTA komisjoni koosseisu otsus teha lähtuvalt põhimõttest, et komisjonis oleks piisavalt ekspertsust otsuste langetamiseks ehk et seal oleks piisavalt valdkonna asjatundjaid. Samuti on hea, kui komisjoni kuulub mikrokvalifikatsiooni õppekava juht. Lisaks õppekava tundmisele on oluline, et VÕTA komisjoni hindajatest liikmed tunneksid VÕTA põhimõtteid ja võimalusi.

Hetkel pole reguleeritud, kuidas õpitulemusi mikrokvalifikatsiooni tunnistusele märgitakse. Soovitav on teha seda tasemeõppega samadest põhimõtetest lähtuvalt.

> ***Näide:*** Kadri õpib rakenduskõrgkoolis 15 EAP mahus mikrokvalifikatsioonis „Digiturundus“. Ta on varem läbinud teises kõrgkoolis 3 EAP mahus aine „Sotsiaalmeedia turundus“. Kadri esitab VÕTA taotluse Tahvlis sama vormiga, mida kasutavad tasemeõppe üliõpilased. Taotlust hindab õppeasutuse VÕTA komisjon, kuhu kuulub ka mikrokvalifikatsiooni õppekava juht. Kuna mikrokvalifikatsioon kestab vaid ühe semestri, on õppeasutus otsustanud, et taotlused tuleb esitada õpingute esimese kahe nädala jooksul ja otsus tehakse kümne tööpäeva jooksul.

> ***Kokkuvõte:*** Kavanda VÕTA protsess mikrokvalifikatsioonides võimalikult sarnaseks tasemeõppe omaga: samad vormid, hindamismeetodid ja infosüsteem. Otsusta, millal saab taotlusi esitada ja kui kiiresti neid hinnatakse, et see sobiks mikrokvalifikatsiooni lühikese kestusega. Komisjonis peavad olema valdkonna asjatundjad, soovitatavalt ka õppekava juht, ja inimesed, kes tunnevad VÕTA põhimõtteid.

## 2. Kuidas saab VÕTAt kasutada mikrokvalifikatsioonide puhul õpingute alustamise tingimuste täitmiseks?

Kui õppeasutuse mikrokvalifikatsioon tugineb täielikult või osaliselt kutsestandardile või on koostatud kindlal kõrg- või kutseõppe tasemel, tuleb ära märkida kvalifikatsiooniraamistiku tase.  Sellistel juhtudel on tõenäoline, et sisenemisnõudena kirjeldatakse ka eelmise haridustaseme läbimist. Samas puudub õiguslik nõue, et sisseastumisel on eelnev haridustase vajalik. Siiski võib näiteks 4. taseme mikrokvalifikatsiooniõppe alustamise eelduseks olla lõpetatud põhiharidus või 6. taseme mikrokvalifikatsiooniõppe sisseastumise eelduseks olla keskharidus. Või hoopiski eeldatakse töökogemust mingil alal –  näiteks viis aastat õpetajana või vähemalt aasta põllumajanduse valdkonnas. Muidugi tasub küsida, miks, kas ja milliseid sisseastumisnõudeid seada; kas need on vajalikud õppes osalemiseks ja selle läbimiseks, tahetakse ühtlustada õppijate taset või on sellel veel mingeid põhjuseid.

Kuna tegemist on täienduskoolitusega, siis, nagu öeldud, ei ole õppesse sisenemise reeglid nii ranged kui tasemeõppes ja need võivad hoopiski puududa. VÕTA võimalusi tasub kaaluda juhul, kui formaalselt on sisseastumiseks vajalikud eeldused täitmata, aga õppija tahab ja suudab VÕTA protsessi abil tõestada, et tal on mikrokvalifikatsioonis õppimiseks vajalikud pädevused olemas. Mitmel pool mujal, näiteks Iirimaal, kasutatakse VÕTAt sisseastumisnõuete täitmisel palju rohkem, sh tasemeõppesse astumisel.

> ***Näide:*** Andres soovib õppida bakalaureuse taseme mikrokvalifikatsioonis „Projektijuhtimine“, mille sisseastumisnõue on keskharidus. Andresel on formaalselt põhiharidus, kuigi ta jõudis õppida ka kaks aastat gümnaasiumis - see jäi lihtsalt lõpetamata. Lisaks on ta kümme aastat juhtinud ehitusettevõttes projekte. VÕTA taotluses kirjeldab ta oma kogemust ja lisab tõendeid tehtud projektide kohta. Komisjon leiab, et Andresel on õpinguteks vajalikud pädevused olemas, ja ta saab õpinguid alustada.

> ***Kokkuvõte:*** Seadus ei nõua mikrokvalifikatsiooni õppesse astumiseks eelmist haridustaset, kuid õppeasutus võib selle nõude seada. Enne nõude seadmist tasub küsida, kas see on õppimiseks päriselt vajalik. Kui nõue on olemas, on võimalik VÕTA abil tõendada, et vajalikud pädevused on olemas ka ilma formaalse eelduseta.

## 3. Kuidas käsitleda enne seaduse regulatsiooni läbitud mikrokvalifikatsioone?

Päris mitmed tasemeõppeasutused, eriti kõrgkoolid pakkusid mikrokvalifikatsiooni nime kandvaid täienduskoolitusi juba enne aprilli 2025. Sel juhul oli formaalses mõttes tegemist pelgalt täienduskoolitusprogrammiga. Tihti olid vastava seadusandluse eelsed mikrokvalifikatsioonid seotud tasemeõppe õppekavaga ja seega oli nende kvaliteet sealtkaudu tagatud. Osad õppeasutused jätkavad nüüd sama nime ja sisuga registreeritud mikrokvalifikatsioonidega. Teised jälle kohandavad neid ka sisuliselt seoses registreerimisprotsessi formaliseerimisega. Kui tegu on sama tasemeõppeasutuse varasemate mikrokvalifikatsioonidega, on VÕTA põhimõtete järgmine kergem.

Kui varasema, keskselt mitteregistreeritud mikrokvalifikatsiooni läbija on talle antud tunnistusega nõus, pole vaja midagi teha. Juhul, kui ta soovib saada varem läbitud mikrokvalifikatsiooni eest praegusega samaväärset tunnistust, tuleb tal läbida VÕTA protsess. Kõige lihtsam praktika on sellisel juhul kahe (varasema ja praeguse) mikrokraadiprogrammi võrdlus ja kõigi samasuguste taotluste lahendamine ühtemoodi. Seda võib tinglikult nimetada "lihtsustatud VÕTAks". See võib tähendada, et õppija VÕTA taotluse alusel arvestatakse kogu varem läbitud mikrokvalifikatsioon kehtivaks.

Samas ei pea see tingimata nii olema, vaid VÕTAga arvestamise eelduseks võivad olla nõuded täiendavateks õpinguteks, seda eriti juhul, kui programme on mingis osas vahepeal arendatud ja muudetud. Sarnaselt võib luua ka eelkokkuleppeid, näiteks õpetajate lisaeriala omandamiseks mikrokvalifikatsiooni abil. Siis on tegu VÕTA mõttes Erasmuse õpingute laadse protsessiga – tehakse eelnevad kokkulepped, mida rakendatakse sarnastele taotlustele ühtemoodi, ja taotluse esitamisel on positiivne vastus lihtsam ja tõenäolisem.

Kui tasemeõppeasutuse mikrokvalifikatsioonis soovitakse VÕTA abil taotleda varem kuskil mujal (näiteks tasemeõppega mitteseotud täiendusõppeasutuses) läbitud täienduskoolituste kogum, mida on esitatud mikrokvalifikatsioonina, tuleb ette võtta põhjalikum analüüs ja hinnata, kas varasema õppe sisu, maht, õppetase ja eelkõige õpiväljundid on võrreldavad. Sellisel juhul toimub taotlusprotsess ikkagi dokumendipõhiselt. Kui eelnevate õpingute vastavusega seoses tekib küsimusi, võib rakendada lisaks või pelgalt eneseanalüüsipõhist

taotlust, küsida juurde tõendusmaterjale ja/või lisada isegi hindamismeetodeid. Õppijal võiks võimalus taotlemiseks ikkagi olla, kuigi see võib tähendada üsna põhjalikku hindamisprotsessi.

Oluline on vältida kahte äärmust. Ühelt poolt ei ole põhjendatud lugeda kõiki enne regulatsiooni pakutud „mikrokvalifikatsioone“ automaatselt uute mikrokvalifikatsioonidega samaväärseks, sest nende kvaliteeditagamine, maht ja õpiväljundite kirjeldamise täpsus võivad erineda. Teiselt poolt ei oleks õppijakeskne nõuda kogu uue mikrokvalifikatsiooni läbimist üksnes seetõttu, et varasem õpe toimus enne uue regulatsiooni jõustumist. Lahendused on VÕTA abil kindlasti olemas. Küsimus on, milline neist tagab vajaliku kvaliteedi kõige optimaalsemalt ja paremini.

> ***Näide 1 (sama õppeasutus):*** Liis läbis 2023. aastal ülikoolis mikrokraadi „Andmeanalüüs“, mis oli tollal täienduskoolitusprogramm. Nüüd pakub ülikool registreeritud mikrokraadi, mille sisu on peaaegu sama. Ülikool on programme juba võrrelnud ja otsustanud, et varasema programmi läbijatele arvestatakse lihtsustatud VÕTA taotluse alusel kogu mikrokraad. Liis esitab taotluse ja saab uue tunnistuse.
>
> *Näide 2 (muudetud programm):* Toomas läbis sama programmi 2022. aastal, kuid hiljem lisati sellesse 3 EAP mahus moodul tehisintellekti kasutamisest. Toomasele arvestatakse varasem õpe, kuid uue tunnistuse saamiseks peab ta läbima lisamooduli .

> ***Kokkuvõte:*** Kui õppija on varasema tunnistusega rahul, pole vaja midagi teha. Kui ta soovib praegusega samaväärset tunnistust, kasutatakse VÕTAt:
>
> - Sama õppeasutuse programmide puhul sobib lihtsustatud VÕTA ehk programmide võrdlus ja kõigi sarnaste taotluste ühetaoline lahendamine.
> - Mujal läbitu puhul on vaja põhjalikumat analüüsi.
>
> Väldi mõlemat äärmust: automaatset samaväärsust ja nõuet kogu mikrokvalifikatsioon uuesti läbida.

## 4. Kuidas arvestada väljaspool Eestit omandatud pädevusi ja kompetentsusi?

Eestist väljaspool omandatud ja/või hinnatud pädevuste ja kompetentsuste (terminitel on haridus- ja töömaailmas sarnane tähendus) arvestamine on enamasti keerukam kui kohapeal õpitu arvestamine. Mõjutajaks on nii erinev hariduskeskkond kui ka hindamissüsteem, keelebarjääri takistused, teistsugune mõtteviis pädevuste ja/või kompetentsuste määratlemisel ja mitmed muud aspektid. Vaatamata sellele, et Euroopa Liidus on püütud kvalifikatsioone ühtlustada, jäävad rahvusvahelised erisused siiski kehtima. Mikrokvalifikatsioonide VÕTA protsessi puhul kehtib samal loogika, mis tasemeõppe VÕTA puhul – seda, mille varasemat hindamist ei saa kindlalt usaldada, tuleb uuesti hinnata. Selleks ei pea kasutama ajamahukaid hindamismeetodeid, piisab enesenalüüsi-põhisest taotlusest, aga kasutada võib ka portfooliot koos vestlusega. Mida suuremamahulisema

taotlusega on tegu, seda enam on põhjust panustada hindamisprotsessi. Ja teistpidi – kui välismaal õpitu on usaldusväärne ja tõendatud, piisab dokumendipõhisest taotlusest.

> ***Näide:*** Laura õppis kaks aastat Inglismaal ülikoolis ja läbis seal mooduli „Organisational Psychology“. Nüüd õpib ta Eesti ülikoolis mikrokraadis „Organisatsioonikäitumine ja juhtimine“ ja soovib, et moodul arvestataks.
>
> Laura esitab VÕTA taotluse, millele lisab ülikooli ametliku hinnetelehe ja mooduli kirjelduse koos õpiväljunditega. Komisjon võrdleb õpiväljundeid ja leiab, et need kattuvad mikrokraadi aine „Organisatsioonipsühholoogia“ õpiväljunditega. Aine arvestatakse dokumentide põhjal.

> ***Kokkuvõte:*** Kui välismaal õpitu on usaldusväärselt tõendatud, piisab dokumendipõhisest taotlusest. Kui usaldusväärsuses on kahtlusi, tuleb omandatud pädevusi ja kompetentsusi hinnata uuesti, näiteks eneseanalüüsi või portfoolio ja vestluse abil. Mida mahukam on taotlus, seda põhjalikum võib olla hindamine.

## 5. Kuidas kasutada kutsetunnistusi VÕTA taotluse tõendusmaterjalina?

Kutse hindamine on oma olemuselt VÕTA-ga väga sarnane protsess. Seepärast võib sisuliselt sobivaid kutsetunnistusi kasutada tõendusmaterjalina mikrokraadi pädevuste tõendamisel. Arvestada tasub siiski seda, et just kõrgkoolide mikrokvalifikatsioonid võivad sisaldada oluliselt enam teoreetilist ja analüütilist teadmist kui valdavalt oskuste ümber koonduvad kutsestandardid. Suurema tõenäosusega sobivad kutsetunnistused seetõttu kutsehariduse konteksti paremini, aga kindlasti ei tasu neid välistada ka kõrghariduse mikrokvalifikatsioonide puhul. Lõpuks sõltub arvestamine siiski sisulisest sobivusest, ja kui seda pole, võib arvestada vaid osa mikrokvalifikatsioonist, küsida täiendavaid materjale või otsustada mitte arvestada.

Soovituslikult võib hindamise protsessis jälgida nii kvalifikatsioonitasemete omavahelist sobivust, kompetentsuste ja õpiväljundite võrreldavust kui ka kasutatud hindamismeetodeid. On tõenäoline, et tervete mikrokvalifikatsioonide arvestamise taotlemist VÕTA abil enamasti ei tehta, aga mõni hinnatud osaoskus või konkreetsema iseloomuga kutse võib olla heaks ja piisavalt tõenduspõhiseks aluseks VÕTA positiivsele otsusele mikrokvalifikatsiooni puhul.

> ***Näide:*** Jaanil on raamatupidaja 5. taseme kutsetunnistus. Ta õpib kõrgkoolis 6. taseme mikrokvalifikatsioonis „Finantsjuhtimine“. Kutsetunnistuse alusel arvestatakse talle aine „Raamatupidamise alused“. Ainet „Finantsanalüüs ja otsustamine“ talle ei arvestata, sest see eeldab analüütilisi teadmisi, mida kutsestandard ei kata.

> ***Kokkuvõte:*** Sisuliselt sobiv kutsetunnistus on hea tõendusmaterjal, eriti kutsehariduses. Kõrghariduse mikrokvalifikatsioonide puhul kontrolli, kas ka teoreetiline ja analüütiline osa on kaetud. Võrdle taset, õpiväljundeid ja hindamismeetodeid. Sageli sobib kutsetunnistus osa, mitte terve mikrokvalifikatsiooni arvestamiseks.

## 6. Kuidas korraldada VÕTA nõustamist mikrokvalifikatsioonides õppijatele?

Kvaliteetse ja õppijakeskse VÕTA protsessi juurde käib alati ka taotleja võimalus saada nõu. Esimesel pilgul tundub, et mikrokvalifikatsioonidel õppijate VÕTA nõustamine võiks toimuda samamoodi nagu tasemeõppe õpilaste puhul. Samas pole aga garanteeritud, et tasemeõppe VÕTA nõustajad on sisuliselt kursis mikrokvalifikatsioonidega ning vastavate regulatsioonidega. Igal õppeasutusel on seega vajalik läbi mõelda, kes VÕTA nõustajatest on pädev toetama mikrokvalifikatsioonide VÕTA taotlejaid ning kuidas nõustajaid kõigi arengutega kursis hoida. Nõustajatele on loodud üldisem VÕTA virtuaalne koolitus.

Omaette teema on nõustamisel seegi, et õppijad pole tavapärased üliõpilased, vaid eri eas ja rollides täiskasvanud, mis muudab sihtgrupi palju mitmekesisemaks ja ehk ka suuremat professionaalsust nõudvaks. Viimaks tuleb mõelda ka sellele, kes maksab kinni tasulises õppes oleva täiskasvanu VÕTA nõustamise ning kas see võimalus arvestatakse VÕTA hinna sisse.

> ***Näide:*** Kristiina on 52-aastane ja töötab raamatukogus. Ta soovib õppida mikrokvalifikatsioonis „Digipädevused täiskasvanuhariduses“, kuid ei tea, kas tema varasemaid koolitusi saab arvestada. Õppeasutuse VÕTA nõustajaks mikrokvalifikatsioonide arvestamisel on koolitusjuht, kes tunneb mikrokvalifikatsioonide regulatsiooni ja vaatab koos Kristiinaga üle tema koolitustunnistused. Nad leiavad, et ühe aine jaoks piisab dokumentidest ja teise jaoks on vaja eneseanalüüsi. Nõustamise hind on õppeasutuse otsusel VÕTA tasu sees.

> ***Kokkuvõte:*** Ka mikrokvalifikatsioonis õppijal peab olema võimalus saada VÕTA-alast nõustamist. Määra nõustajad, kes tunnevad mikrokvalifikatsioonide regulatsiooni, hoia neid arengutega kursis ja arvesta täiskasvanud õppijate mitmekesisusega. Otsusta, kas nõustamine sisaldub VÕTA tasus.

## 7. Kuidas toimub VÕTA taotluse eest tasumine mikrokvalifikatsiooni puhul?

Sõltuvalt õppeasutuse omandivormist ja õppeasutuses tehtud otsustest on tasu arvestamise alused ja tasumäärad erinevad. Suures hulgas õppeasutustes rakendub VÕTA puhul mingi tasu, aga osades õppeasutustes mitte, sest tegemist on riigi poolt rahastatud õppega. Kuna mikrokvalifikatsioonid on tasulised, tuleb õppeasutusel läbi mõelda, kas nendega seotud VÕTA taotluste hinnastamine on samasugune või lisavad nad eritingimusi.

VÕTA taotluse tasu arvestatakse õppeasutustes ainepunktipõhiselt. Hea tava kohaselt on VÕTA taotluse läbivaatamise ainepunkti hind odavam kui mikrokvalifikatsiooni tavapärasel viisil läbitava ainepunkti puhul. Näiteks erakõrgkoolides, kus õppimine on nagunii tasuline, rakendub VÕTA taotluse ainepunktile madalam hind (näiteks tavapärase 45 euro eest ainepunkt on VÕTA ainepunkti hind 10 eurot), samuti rakendatakse 50% allahindlust taotlusest, mis ületab 15 EAP (Kõrgema Usuteadusliku Seminari hinnakiri 2026).

Hinnastamisel, eriti kui tegu on enne regulatsioonide jõustumist läbitud mikrokvalifikatsioonide hindamisega, võib eristada ka seda, kas tegu on nn lihtsustatud dokumendipõhise taotlusega samas õppeasutuses läbitud mikrokvalifikatsioonide õppekavade puhul või keerukama ja sisuliselt palju töömahukama eneseanalüüsipõhise taotluse või lausa pädevuste (uuesti) hindamisega. Lõpuks on muidugi hea, kui süsteem on lihtne ega sisalda liiga palju erisusi.

> ***Näide:*** Õppeasutus küsib mikrokvalifikatsiooni tavapärase õppe eest 50 eurot ainepunkti kohta ja VÕTA taotluse eest 15 eurot ainepunkti kohta. Rein taotleb 6 EAP arvestamist ja maksab 90 eurot. Kui ta peaks need ained tavapäraselt läbima, maksaks ta 300 eurot.

> ***Kokkuvõte:*** Otsusta, kas mikrokvalifikatsioonide VÕTA hinnastamine on sama mis tasemeõppes või on sellel eritingimused. VÕTA ainepunkt võiks olla odavam kui tavapäraselt omandatud ainepunkt. Hind võib sõltuda sellest, kui töömahukas taotlus on. Hoia süsteem lihtne ja ilma liigsete erisusteta.

## 8. Kuidas arvestatakse mikrokvalifikatsioone tasemeõppe õppekava täitmiseks?

Kuigi see pole käesoleva materjali fookus, nimetame ikkagi ära, et seadusandlikult on loodud võimalus kasutada mikrokvalifikatsiooni õppekava täitmiseks. Mitmed Eesti kõrgkoolid kaaluvad seda võimalust. VÕTA regulatsioonid lubavad, et sisulise ja piisava vormilise sobivuse korral võib kõiki tasemeõppe õppekava õppeaineid arvestada VÕTAga, kui õppeasutus pole sätestanud mingit piiri või määranud teatud õppeaineid, mida VÕTAga võtta pole võimalik. Kindlaks erandiks on lõputöö või lõpueksam, mida pole võimalik VÕTAga arvestada. Hea praktika võiks olla ka see, et kui tasemeõppes on mõne õppeaine VÕTAga arvestamine võimatu (nt tegemist on õppeainega, mis tuleb alati selles õppeasutuses läbida), võiks sama reegel kehtida ka VÕTA kasutamisel mikrokvalifikatsioonis, kus see aine sisaldub.

Kui mikrokvalifikatsioonid koosnevad peamiselt tasemeõppe õppekava õppeainetest, mille kvaliteet on tagatud, on nende VÕTA taotluste hindamine suhteliselt kerge. Samas jagunevad vaid üksikutes õppeasutustes õppekavad täpselt mikrokvalifikatsioonideks (kuigi võivad), mistõttu on suurem tõenäosus, et tasemeõppe õppekava täitmiseks tuleb kombineerida mitut mikrokvalifikatsiooni, lisaks läbida osad õppeained tavapärasel viisil või taotleda nende arvestamist täienduskoolituste või töökogemuse põhjal ning viimaks teha lõputöö või sooritada lõpueksam.

Tekkida võib olukordi, kus taotlus esitatakse tasemetevaheliseks arvestamiseks – näiteks terve mikrokvalifikatsioon või kutsehariduse moodulid (võrreldavad kõrghariduse õppeainetega) on omandatud 4. tasemel kutsekeskhariduse õppekaval, aga nende põhjal taotletakse kõrghariduse õppekava mikrokvalifikatsiooni. Või näiteks kui õppija taotleb mõne gümnaasiumi erisuuna süvendatud õppeaine arvestamist kõrghariduse õppekava mikrokvalifikatsiooni osana. Nendel juhtudel tuleb hinnata, kas varem õpitu vastab taotletava õppeaine õpiväljunditele. Kui vastavus ei ole dokumentide põhjal piisavalt tõendatud, kasutatakse eneseanalüüsi või muid sobivaid hindamismeetodeid.

Eneseanalüüsipõhise taotluse puhul tuleb arvestada muuhulgas tehisaru väärkasutamise võimalust ja seda, et õppija ei ole analüüsi kirjutanud ise või veel tõsisemal juhul – analüüs ei kirjelda tema tegelikke pädevusi ja kompetentse. Selle kasvava ohu maandamiseks tasub kaaluda teisi hindamismeetodeid või vähemalt eneseanalüüsi kombineerimist teiste meetoditega, näiteks intervjuuga, töö näidiste küsimist koos klientide kontaktandmetega või muud, mis aitab tõepärasust kinnitada.

> ***Näide:*** Eva on läbinud ülikoolis kaks mikrokraadi, kokku 30 EAP. Nüüd astub ta samas ülikoolis bakalaureuseõppesse. Mikrokraadid koosnesid selle õppekava õppeainetest, nii et need arvestatakse VÕTA kaudu täies mahus. Ülejäänud aineid läbib Eva tavapäraselt või taotleb nende arvestamist töökogemuse põhjal. Lõputöö peab ta kirjutama, sest seda VÕTAga arvestada ei saa.

> ***Kokkuvõte:*** Mikrokvalifikatsioone saab VÕTA kaudu tasemeõppe õppekava täitmiseks arvestada. Erand on lõputöö või lõpueksam. Kui mõnda õppeainet ei saa tasemeõppes VÕTAga arvestada, kehtigu sama reegel ka mikrokvalifikatsioonis. Tasemetevahelise arvestamise korral hinda eneseanalüüsi või teiste hindamismeetodite abil. Erandiks on selged juhtumid, kus pädevused on dokumentidega tõendatud.

# Kokkuvõtteks

Täiskasvanute koolituse seadus lubab kõrg- ja kutseõppeasutustel arvestada mikrokvalifikatsiooni andmisel varasemaid õpinguid ja töökogemust. See avab õppijatele paindliku tee, kus juba olemasolevaid pädevusi ei pea uuesti omandama. Käesolevas materjalis käsitlesime, kuidas seda võimalust mikrokvalifikatsioonides kasutada, ja pakkusime õppeasutustele soovitusi ning erinevaid vaatenurki.

Peamine sõnum on, et mikrokvalifikatsioonide VÕTA ei vaja uut süsteemi. Õppeasutus saab tugineda tasemeõppe VÕTA põhimõtetele, vormidele, hindamismeetoditele ja kogemustele. Kohandada tuleb vaid seda, mis tuleneb mikrokvalifikatsioonide eripärast:

- lühike õppeaeg, mistõttu peavad taotlemise ja hindamise ajaraamid olema selged ja kiired;
- mitmekesine täiskasvanud õppijaskond, mis eeldab pädevat ja ajakohast nõustamist;
- tasuline õpe, mistõttu tuleb läbi mõelda VÕTA hinnastamine ja see, kas nõustamine on hinna sees.

VÕTAt saab mikrokvalifikatsioonides kasutada mitmel eesmärgil:

- sisseastumisnõuete täitmiseks, kui õppijal puudub formaalne eeldus, kuid pädevused on olemas;
- mikrokvalifikatsiooni osade või teatud juhtudel terve mikrokvalifikatsiooni arvestamiseks varasemate õpingute, kutsetunnistuste, välismaal õpitu või töökogemuse põhjal;
- enne regulatsiooni läbitud mikrokvalifikatsioonide ajakohastamiseks;
- mikrokvalifikatsioonide arvestamiseks tasemeõppe õppekava täitmisel.

Hindamise põhimõte jääb samaks kõigil juhtudel: mida usaldusväärsemalt on pädevused varem hinnatud ja tõendatud, seda lihtsamaks võib VÕTA protsess jääda. Dokumendipõhisest taotlusest piisab siis, kui õpiväljundid, maht ja tase on võrreldavad. Kui vastavus on ebaselge, võib kasutada eneseanalüüsi, portfooliot, vestlust või muid hindamismeetodeid. Kvaliteedi tagab see, et komisjonis on nii valdkonna asjatundjad kui ka VÕTA põhimõtteid tundvad hindajad.

Soovitame vältida äärmusi. Ühelt poolt ei tohiks VÕTA muutuda automaatseks tunnustamiseks. Teisalt ei tohiks see muutuda nii keeruliseks, et õppijal on lihtsam kogu õpe uuesti läbida. Hea VÕTA protsess on lihtne, läbipaistev, ühtne sarnaste taotluste puhul ja õppijakeskne.

Loodame kogu töögrupi nimel, et materjalist on abi õppeasutustele ja taotlejatele, ning et see aitab laiendada paindliku õppimise võimalusi ka mikrokvalifikatsioonides. VÕTA üldisemaid teemasid me selles materjalis teadlikult detailsemalt ei käsitlenud. Nende kohta leiab põhjalikku teavet järgmistest allikatest:


Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine | Haridus- ja Teadusministeerium

VÕTA Põhimõtted v6ta_p6himotted.pdf

Pilli, E., & Johnson, M. (2021a). *VÕTA hindajale* [E-õppematerjal]. Haridus- ja Teadusministeerium; OÜ Innowise. E-koolikott. https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/31324-VOTA-hindajale

Pilli, E., & Johnson, M. (2021b). *VÕTA nõustajale* [E-õppematerjal]. Haridus- ja Teadusministeerium; OÜ Innowise. E-koolikott. https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/31325-VOTA-noustajale

Pilli, E., & Johnson, M. (2021c). *VÕTA taotlejale* [E-õppematerjal]. Haridus- ja Teadusministeerium; OÜ Innowise. E-koolikott. https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/31326-VOTA-taotlejale

Rutiku, S., Vau, I., & Ranne, R. (2011). *VÕTA. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine: Käsiraamat*. Sihtasutus Archimedes. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-06/vota_kasiraamat.pdf